Mai sărută Dragobete fetele? E-mailul, e-căsătoria și e-sărbătoarea noastră, a cetățenilor români europeni

Camelia BURGHELE

Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău
County Museum of History and Art, Zalău
Personal e-mail: cameliaburghele@yahoo.com

Does the "Dragobete" still kiss the girls? (e-mail, e-marriage and our e-celebration as Romanian European citizens)

This paper compares traditional celebration and the modern one by employing the example of two February celebrations: Valentine's Day, a Western celebration - in-existent in the Romanian tradition - taken artificially under the influence of globalization and the „Dragobete" - a Romanian traditional celebration, but specific only to a relatively limited number of areas.

For the modern man, the celebration is no longer a time for sacredness but rather a time to rest, which is consumed under the sign of certain automatic or formal responses. In the case of traditional celebrations, one can observe more and more their artificial, imposed, and invented side - in order to become synchronized to the UNESCO principle of „safeguarding the heritage".

Moreover, celebration is consumed very often within the confines of the internet virtual environment, thus becoming an e-celebration - just as the greeting card has become an e-mail and love that Valentine's Day or „Dragobete" refer to, is consumed also online, generating e-marriages.

Keywords: Dragobete, e-mail, e-marriage, Valentine's Day

Deși dezbătută și anterior pe fond, primăvara anului 2014 a adus în prim-planul spațiului public popularitatea sărbătorii *Valentine's Day*, generând o amplă analiză duhovnicească, etnologică, sociologică. Semnalul l-a dat Biserica Ortodoxă, prin Episcopia Maramureșului și Sătmarului, care a pornit o veritabilă cruciadă împotriva acestei "sărbători a desfrâului", cum a fost ea etichetată: "Îi îndemnăm pe toți creștinii să se delimiteze de mijloacele prin care se promovează Valentine's Day în luna februarie: localuri și petreceri, emisiuni TV, reviste sau ziare, standurile comerciale specifice, discuții sau dezbateri și mai ales să respingem orice mod de „sărbătorire" în viață personală, la servici sau în familie. Considerăm că această „sărbătoare" este o formă de denigrare a valorilor morale românești - creștinești și un atac la adresa familiei, cu impact devastator în educația tinerilor" se arată în comunicatul de presă. Bisericile Ortodoxă și Greco-Catolică se deziceau total de această practică împământenită deja în cultura românească: "Așa cum arată ea astăzi, Valentine's Day nu este Ziua Îndrăgostiților, ci a desfrâului și a jocului "de-a căsătoria"[1]. O posibilă explicație conjuncturală poate fi și coincidența datei de 14 februarie cu *Sâmbăta Morților* (ultima sâmbătă înaintea intrării în postul Paștilor), un moment important al calendarului creștin, care a pus, dintr-o dată, tranșant, față în față cei doi termeni ai ecuației: sărbătoarea creștină comemorativă și sărbătoarea occidentală globalizată din aceeași zi.

Discuțiile care au urmat au relaționat două ipostaze la fel de discutabile ale sărbătorii în cultura românească (globalizată deja în urma remarcabilei integrări în familia statelor europene): o zi a Sfântului Valentin, total străină de cultura autohtonă și o zi a Dragobetelui, greu și dificil recuperată dintr-o memorie colectivă orală cam îndepărtată și cam fragilă. Dilema cetățeanului român european – nepusă direct, dar pe care au vizat-o

toate analizele – este una simplă, pe principiul ”alegerii răului mai mic”: e mai bine să importăm obiceiuri sau să (re)inventăm tradiții locale?

Aproape că aș risca, într-o epocă a managementului cultural la toate palierele (de la gestiunea tradițiilor până la marketingul cultural și managerierea corectă a resurselor umane și materiale din sfera culturii tradiționale sau a muzeelor) să propun o analiză SWOT, pe puncte slabe și puncte tari, oportunități și riscuri... Etnologic vorbind, trebuie să alegem, ca măgarul lui Buridan, între două oferte ispititoare dar aproape la fel de lipsite de conținut:

Valentine's Day	Dragobete
sărbătoare occidentală, inexistentă în tradiția românească, preluată artificial, sub influența *trendului* de globalizare și europenizare	sărbătoare românească tradițională, dar specifică unui număr relativ mic de zone (anvergură locală), mai ales sudului teritoriului
sărbătoare declarată ”a dragostei”, un soi de *ziua îndrăgostiților*	sărbătoare având în mod egal valențe erotice dar și legate de fertilitatea câmpului; cuplul *fertilitate – fecunditate*, extrem de prolific în tradiția românească are atât reprezentări erotice (recunoașterea sentimentului de dragoste între fete și feciori), cât și reprezentări agrare (asigurarea rodului, similar tuturor scenariilor rituale de primăvară)
sărbătoare cu dată fixă, 14 februarie	sărbătoare tradițională de primăvară, performată la date diferite (în general între 24 februarie, dar și anterior acestei date și 1 martie sau până la finele lunii), probabil și în relație cu condițiile climatice prielnice pentru debutul muncilor agrare de primăvară (cu date de începere diferite la munte sau la șes)
relaționarea cu contextul temporal mai larg (sfârșitul iernii, primăvara) este dată doar prin corelare cu *Lupercaliile* romane	denumită și *Cap de Primăvară*, este putermic asociată optimismului, fertilității și fecundității specifice primăverii; mai mult, semantic vorbind, termenul de *cap* include semele auguralului, al începutului care se desfășoară sub auspicii favorabile (principiul similitudinii din magie)
nu este dublată de referințe paradigmatice din cultura tradițională românească	exploatează simbolul păsărilor, ca trimiși sau mesageri ai cerului; acum se împerechează păsările nemigratoare și, prin similitudine, împerecherea oamenilor va pune bazele cuplului; *logodna păsărilor* sugerează logodna fetelor tinere; un alt simbol folosit acum este cel al ultimei zăpezi, posibil încărcată cu valențe rituale necesare performării unor scenarii magico-erotice (fetele adunau ultimele petice de zăpadă – denumită *a zânelor* – cu care se spălau pentru a rămâne albe și frumoase); se mai exploatează polaritatea de gen: fetele trebuiau să umble pe drum până întâlneau un bărbat, iar flăcăii - până întâlneau o femeie, astfel sugerându-se posibilitatea formării cuplului; un alt principiu magic apelat era cel de interdicție de sacrificare a vreunui animal, tot pentru a nu se exclude posibilitatea formării cuplului la animale sau, prin similitudine, la oameni.

are în centru un personaj religios, cu o hagiografie cunoscută, chiar dacă nu spectaculoasă și oarecum forțat exploatată atunci când se încearcă impunerea sărbătorii: preotul Valentin, cel care, nesocotind ordinele împăratului roman Claudius, oficiază, totuși, căsătorii ale tinerilor soldați, scriindu-le iubitelor acestora, în numele lor, scrisori de dragoste semnate *Valentin*, de unde și expresia *sunt Valentinul tău*	are în centru o divinitate a unui panteon local, de sorginte precreștină: "zeu tânăr al Panteonului autohton, patron la dragostei și bunei dispoziții pe plaiurile românești, identificat cu Cupidon și Eros"[2]; este vorba de Dragobete (cu o etimologie slavă, se pare, dintr-o familie lingvistică comună cu adjectivul *drag* și substantivul *dragoste* sau Năvalnicul (cu trimitere spre dragostea *năvalnică*), fiul Dochiei; există unele referiri a substratul dac, la un panteon precreștin
promovează un soi de ritual, dar trișat, al căsătoriei și nunții, al consfințirii relației de cuplu dar nu neapărat reală ci doar teatrală	nu are manifestări rituale (nu se fac descântece specifice, scenarii cu componentă rituală; în prezent se încearcă abordări dramatice, cu scenarii ample și chiar rituri de primăvară sau erotice
se încearcă o legitimare pe filieră religioasă: dacă în primii ani sărbătoarea se numea *Valentine's Day*, acum este tot mai mult promovată ca *Ziua Sfântului Valentin*, în încercarea de a fi inclusă în rândul sărbătorilor care celebrează sfinți; putem vorbi despre o pseudo-creștinizare: în trecut, sărbătoarea a fost ținută ca o contracarare a Lupercaliilor păgâne, propusă așadar de Biserică în efortul său general de creștinare; noi am receptat-o recent ca laică (*ziua îndrăgostiților*), iar acum o reîncărcăm cu sens religios, de celebrare a Sfântului Valentin; dar de fapt Biserica Ortodoxă sau Catolică nu sărbătoresc nici un Sfânt Valentin în 14 februarie, ci la alte diferite date ale calendarului	se încearcă o legitimare etno-folclorică, prin exacerbarea elementului de tradiție autohtonă ("Dragobetele nostru" sau "Dragobetele românesc" sau "Iubește românește", se spune); ca elemente folclorice identitare se accentuează pe *zburătoritul fetelor* (fuga fetelor dinspre pădure către sat, și acceptarea unui sărut simbolic cu valoare de logodnă), *zăpada zânelor*, culegerea primelor flori frumoase de primăvară – cu trimitere la frumusețea fetelor îndrăgostite denumite local *drăgostițe* (sărbătoarea Dragobetelui numindu-se și *Drăgostițele*) și pe anumite interdicții de muncă, specifice oricărei sărbători, menite să dimensioneze sărbătoarea ca pe o *zi ținută*
acum se încheie *căsătoriile de probă*, în fapt căsătorii mimate sau chiar căsătorii trucate; se instituie, practic, jocul de-a căsătoria, pentru că o astfel de căsătorie poate fi repetată în fiecare an, de Dragobete, cu o altă parteneră / partener; de exemplu, în anul 2014, pe Muntele Găina – loc cu știute conotații etnografice în ceea ce privește alegerea partenerului și tocmirea căsătoriilor – s-a realizat chiar un *Registru de căsătorii*, copie a unui registru de stare civilă, cu căsătoriile încheiate aici de Dragobete; o trecere în revistă a promovărilor mediatice atestă: căsătorii de probă, căsătorii în tramvai, în metrou, în parc, pe Muntele Găina, la castelul Bran, declarații de dragoste la televizor, în direct, on line în mediul electronic; efectul unor astfel de demersuri este diluarea ideii de căsătorie și diminuarea importanței sociale și private a acesteia	*Dragobetele, Zburătoritul* sau *Drăgostițele* sunt denumiri care trimit direct către un moment augural al manifestării sentimentului de dragoste între tinerii satului tradițional; însă formarea cuplului avea nevoie și de încuviințarea părinților, rolul sătbătorii fiind doar cel de semnalare a viitoarelor cupluri (desigur, în ordinea moralității din satul tradițional un sărut de Dragobete putea echivala cu o promisiune sau chiar cu o logodnă simbolică, dar acest lucru nu impieta asupra trăiniciei și seriozității asociate nunții și căsătoriei); de fapt, emblematic era sărutul simbolic de Dragobete și de aceea se spunea: "Dragobete / Sărută fete"
în contextul transformării sărbătorii în subiect de presă, asistăm la o performare tot mai intensă și mai extinsă a *Valentine's Day*, mai ales în spațiul urban și mai ales în segmentul de vârstă al adolescenților și tinerilor	nu mai avem informații despre sărbătoare în Transilvania după 1900; de altfel, în general, referințele bibliografice etnografice nu sunt mai vechi de 100 - 150 de ani (Nicolae Densusianu, Theodor Speranția, Simion Florea Marian, cu notări din jurul anului 1900); anii din urmă au marcat o reevaluare a acestei sărbători cu augumentarea semelor ei de sărbătoare a dragostei sau chiar cu inventarea și implementarea ei în zone în care nu avem informații despre performare

sărbătoarea este extrem de vizibilă mai ales datorită eforturilor extraordinare ale comercianților, care au speculat la maximum mesajul de dragoste; remarcăm marketingul extrem de agresiv, desfășurat sub devize gen ”nimic nu e prea scump când e vorba de iubire” și promovarea prin mass media, care a găsit un subiect copios de discuție, dezbateri și *advertising*	actualizarea sărbătorii de Dragobete se încadrează în noul tip de sărbătoare urbană, petrecută cu bere, mititei și grătare, pe ritm de manele, fără să mai aibă multe reprezentări comune cu Dragobetele tradițional; anul 2015, de exemplu, a abundat în etichetări: practic, orice activitate s-a desfășurat în spațiul public, a fost automat atribuită Dragobetelui: de la spectacole folclorice televizate sau realizate de elevi și studenți, la întâlniri ale secțiunilor de tineret ale partidelor politice, la promovarea ofertelor din partea agențiilor de turism sau chiar la o tragere loto extraordinară, toate etichetate „de Dragobete”
avem de-a face cu un import de sărbătoare din cultura occidentală europeană, cu toate formulele sale de manifestare: comerț cu un număr infinit de *gadget*-uri de culoare roz sau roșu, reprezentări mediatice maximale, creare de evenimente publice sau private	avem de-a face cu o sărbătoare forțat reinventată în zonele în care a fost performată în satul tradițional (poate chiar arhaic) și cu o sărbătoare inventată în zonele din Transilvania unde este aproape inexistentă chiar și în memoria țăranilor; prezentarea paseistă a sărbătorii prilejuiește creionarea unei atmosfere idilice și mult prea luminoase și superficiale a satului tradițional românesc (aici se încadrează și nenumăratele spectacole folclorice televizate ocazionate de Dragobete, care abundă în scenete unde idilismul este dus până la paroxism); asistăm nu o dată la alterarea tradiției sau la învecinarea total deplasată a acesteia cu kitsch-ul și distorsiunea culturală
răspunde *trendului* de aliniere la cultura occidentală, alături de importul de îmbrăcăminte, coafuri, autoturisme, arhitectură etc. dar promovează deseori kitsch-ul (tarabele comercianților sunt pline de ursuleți de pluș, inimioare, căni de porțelan, pernițe etc, toate roz, cu fundițe și baloane roz sau, mai grav, de obiecte cu o vădită tentă sexuală și mesaje licențioase)	răspunde atitudinii ezitante și uneori contradictorii a societății românești actuale, care încă promovează atât globalizarea și europenizarea, cât și patriotismul local și identitatea națională prin centrarea pe tradiție / tradiții

Declinul sărbătorii de Dragobete – alături de declinul altor sărbători cu componentă tradițională) trebuie relaționat cu diminuarea interesului omului comunității moderne, urbane, pentru natură și pentru comunicarea cu aceasta, dar și cu cauze istorice și sociale mai vechi: colectivizarea și pierderea proprietății private a avut ca efect o știrbire a comunicării țăranului cu pământul său, mult rarefiată apoi, odată cu mecanizarea agriculturii și cu urbanizarea, dar și diluarea credinței în ritualuri și ceremonialuri (uneori, astăzi, chiar dacă le mai găsim în teren, cu precădere la nivelul memoriei colective, nimeni nu mai știe să explice substratul lor magico-ritual ci sunt executate mecanic, ”pentru că așa se face”).

Considerațiile asupra Dragobetelui pot fi prelungite și către Mărțișor: tradiționala împletitură cu fundament magico-ritual din fir roșu și alb nu mai păstrează decât o preluare mecanică a șnurului, de care se agață cele mai variate reprezentări miniaturale; în satul tradițional împletitura bicoloră se lega la încheietura mâinii în scopul protecției rituale sau a invocării frumuseții și dragostei; de șnur se lega o monedă de argint pentru ca fetele să fie albe și curate la fel ca acest metal iar odată cu înflorirea pomilor, împletitura se agăța de un pom fructifer, pentru ca fata să fie, prin similitudine magică, la fel de roditoare, sau se arunca pe o tufă de măcieș (*rug sălbatic*), pentru ca fata să aibă o față albă / roză ca florile acestuia. Nimic din aceste raportări la ideea de ritual, de scenariu magic, de noroc, de destin, de similitudine magică sau de erotism invocat magic nu se mai păstrează în sărbătoarea Mărțișorului de astăzi, supradimensionată comercial și mediatic.

Discuții interesante suscită și Halloween-ul, importat odată cu Valentine’s Day, dar și presiunile exercitate asupra sărbătorilor tradiționale de sărbători culte, muncitorești, progresiste, de tipul *Zilei femeii*, 8 Martie. Pentru moment ne mărginim la a remarca

contextul eclectic de performare a calendarului contemporan de sărbători, în care se amestecă sărbătorile creștine (nu doar românești, ci și evreiești sau ale celorlaltor etnii), cu sărbători ale satului tradițional, acum reinventate sau recreate în context cultural (Dragobetele, Sânzienele) sau cu sărbători importate sub presiune occidentală (Valentine's Day, Halloween, Thanksgiving Day).

Lărgirea cadrului de discuție ne trimite spre constatarea că sărbătoarea este cu totul altfel receptată de omul societății contemporane decât de țăranul român. Ritmurile vieții în satul tradițional erau dictate de un calendar popular în care zilele de muncă alternau cu zilele de sărbătoare, iar intervalele temporale faste cu cele nefaste, conjugând astfel cadrele magico-rituale ale lucrurilor care trebuiau rezolvate magic pentru că altfel se considera că nu se poate interveni voit în destinul omului, cu cadrele spiritualității religioase, care instituia credința în Dumnezeu și cinstirea sfinților ca mod de a trăi cotidian.

Distanța de la sărbătoarea ca timp al împăcării cu sinele, cu comunitatea și cu divinitatea, moment de trăire spirituală maximă, cum o definea Vasile Băncilă[3] sau sărbătoarea ca superlativ al trăirii ori ca "practică a fericirii"[4] la sărbătoarea artificială contextualizată urban este încă o dovadă a glisărilor mentalitare provocate de trecerea (forțată și impusă dur, uneori) de la tradițional la modern. Menținerea tradițiilor și a spiritualității condensate marcau o normalitate a sărbătorii (sărbătoarea fiind un soi de barometru al vieții de obște) iar "trădarea" lor generează "declinul sărbătorii", despre care Băncilă vorbea deja în 1936.

Diferența dintre abordările moderne și cele tradiționale ale sărbătorii pornesc de la valoarea atribuită acesteia: dacă pentru țăranul român sărbătoarea coincidea cu sentimentul comuniunii depline cu comunitatea şi cu cosmosul dar se fundamenta și pe sentimentul absolutei coincidențe a omului cu sine însuși, „fără contradicții și artificialități, fără limite și mizerii"[5], pentru omul societății moderne sărbătoarea a devenit doar un interval de trecere între două zile de muncă, o notare "cu roșu" în calendar sau un bun prilej pentru "chef" sau, mai nou, *party* într-un club.

Omul contemporan suferă de ceea ce Băncilă numea, printr-o genială sintagmă, "impotență festivă"[6], deoarece toți trei factorii – etnicul, familia și moravurile – pe care se fundamentează o corectă raportare a omului la sărbătoare în comunitatea tradițională românească, sunt acum într-o vizibilă disoluție.

Distanța de la asumarea hollistică a sărbătorii, la imposibilitatea individului modern de a valorifica și de a trăi plenar sărbătoarea este distanța dintre "rostul" omului, în viziunea țăranului, și „impotență festivă" a contemporanului; istoric vorbind, trebuie pornit de la cultivarea individualismului renascentist și începuturile științei moderne, dar și de la capitalism și impunerea programului de lucru zilnic pentru muncitori, când zilele de lucru au devenit prioritare pentru producție iar sărbătoarea – aproape exclusiv un moment de repaos fizic. Mai mult, comunitatea actuală se dovedește a fi deficitară mai ales la nivel de comunicare: omul este tot mai izolat (în ciuda mediului virtual de comunicare directă, sau tocmai din cauza acestuia...) și nici introspecția nu mai funcționează prea bine; ori, sărbătoarea veritabilă presupune prin excelență tocmai comuniunea și comunicarea.

Vorbim tot mai mult despre artificial, forțat, inventat, exacerbat nu doar în cazul sărbătorilor populare ci în general în contextul "patrimonializării" excesive, aproape frenetice, a bagajului nostru cultural, doar pentru a ne alinia la acel principiu atât de mult vehiculat al UNESCO, cel de "salvgardare a patrimoniului", cu precădere a creațiilor imateriale. Atât la nivel de legislație, cât și la nivel de abordare teoretică, se vorbește tot mai mult, azi, despre categoria culturală a *patrimoniului imaterial (sau oral)*, despre care se crede că este principala marcă de identitate a unui popor, mereu indicat ca unul dintre puținele seme cu valoare de indice de identitate. Dar exploatarea prea accelerată a manifestărilor de cultură imaterială, frenezia detectării lor și acolo unde ele nu există sau sunt demult apuse și mai ales abordarea acestora cu instrumentele culturii de masă a generat, nu o dată, exagerări, deraieri, aberații, demne de hărnicia activiștilor culturali de partid de altădată. Întreaga matrice de manifestări ale patrimoniului oral – de la performarea nunții la *life stories*, de la dansul călușului la mărțișor, de la Sânziene la Dragobete sau de la vrăjile de dragoste la povestea pâinii – a fost supusă masificării, fără a se ține seama de cadrele spațio-temporale necesare performării unor obiceiuri (sub sancțiunea, altădată, a inversării efectului invocării, a nenorocului sau a potrivniciei naturii), de caracterul ezoteric al unor texte magico-mistice, de cadrele de intimitate ale unor ritualuri, de reclamarea unui anume gen cultural, vârstă sau condiție de puritate pentru ceremonialuri etc, totul în dorința de a salvgarda, de a inventaria, de a arhiva sau de ... a inventa. Componenta dominantă a oricărei manifestări de cultură imaterială este acum spectacularul, impus deseori cu forța doar pentru a se obține un efect scenic exagerat care să poată fi apoi exploatat de industriile culturale (a se vedea bogăția de CD-uri cu muzică populară, de DVD-uri cu dansuri populare, de filme etnografice, de emisiuni televizate sau de rubrici de revistă). Efectul este deseori exact inversul celui dorit: în locul conservării unui obicei *in situ*, cu atragerea spectatorilor la sursă, adică în mijlocul satului, s-a obținut preferința de a urmări respectivele manifestări acasă, la televizor.

Nu o dată, firul logic sau instituit cutumiar al evenimentelor istorice sau al derulării tradiționale a

unui obicei a fost denaturat doar de dragul revigorării sau prezervării unui anume element de tradiție sau sărbătoare populară. Practica evaluării unor proiecte culturale destinate salvgardării patrimoniului imaterial au demonstrat că, de dragul parcurgerii unor etape trecute în desfășurătorul unui proiect finanțat, au fost puși copiii să danseze sau să joace roluri specifice adulților, au fost înregistrate colinde în mijlocul verii sau au fost puși membrii unui ansamblu artistic să culeagă porumb în cele mai frumoase costume populare de sărbătoare. Astfel de manifestări nu doar că sunt în contradicție cu logica și legica populară, ieșind cu mult din cadrele mentalitare specifice comunității satului tradițional românesc, dar aduc chiar deservicii pentru că denaturează istoria și diluează mult acele mici dar remarcabile elemente de inovație, de noutate, de individualitate pe care fiecare variantă locală le aduce invariantei de bază.

Cum spuneam, Vasile Băncilă postulase declinul modern al sărbătorii încă din prima jumătate a secolului trecut. În contemporaneitate, radiografia unei sărbători importate arată cam așa: "Despărțiți în cuget, dar uniți (pentru o zi) în simțiri, bieții iubăreți au rezonat după priceperea lor cu întreaga Europă catolică. Sfântul Valentin a fost exportat democratic, devenind prilej de zbenguială, dezmăț și pierdere de timp pentru mulți dintre prietenii noștri naivi și eliberați de orice urmă de cultură etnologică românească"[7].

Ca orice ansamblu spiritual propriu culturii tradiționale românești, sărbătoarea reclamă o discuție conjugată, pe segmente constitutive ale referențialului: spațiu, timp, personaje, mesaj. În cartea cu același nume, Marc Augé vorbea despre *non lieux*-uri, despre non-spații[8], despre acel gen de spațiu impersonal care nu are în el nimic individualizant, ci totul este standardizat, anonim; sunt holurile aeroporturilor sau ale băncilor, stadioanele sau *mall*-urile occidentale. Departe de spațiile consacrate ale sărbătorii de altădată – biserica satului, *casa* sau șura dănțului, casa împodobită de sărbătoare – sărbătoarea modernă se petrece în astfel de non-spații; o citățm pe Narcisa Știucă: "Dragobetele se sărbătorește la televizor iar Sfântul Valentin la mall"[9]; într-adevăr, petrecerea sărbătorii la *shopping*, la mall, a devenit distracția preferată a multor orășeni, mai ales că mall-urile oferă nu doar participarea la evenimente create cu animatori specializați și cu reprezentații spectaculare, ci oferă chiar și meniuri tradiționale cu produse culinare "ca ale bunicii", încercând o asociere între tradițional și modern (nu întotdeauna reușită...). La fel se petrec lucrurile și în cazul cluburilor: tinerii petrec în cluburi de noapte chiar și sărbătorile tradiționale religioase.

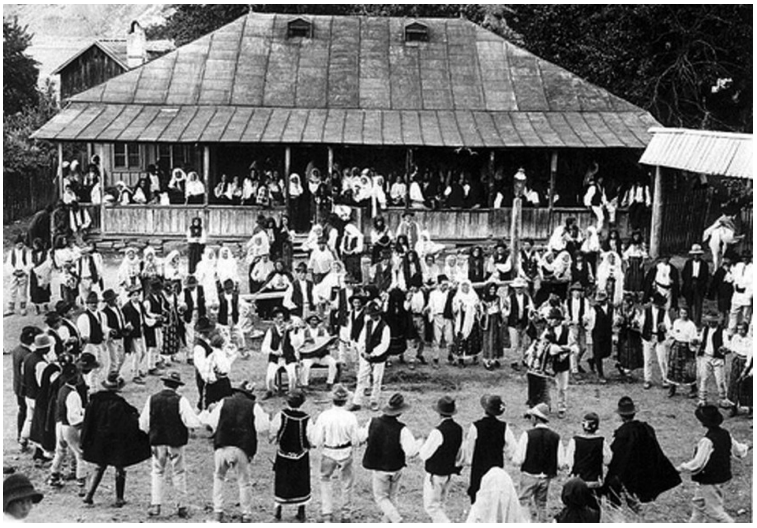
Mesajul sărbătorii este unul dintre cele mai denaturate față de cel al satului tradițional românesc: de la fericita și dorita mijlocire a contactului omului cu divinitatea prin intermediul "duhului sărbătorii"[10], sărbătoarea modernă a ajuns aproape exclusiv un timp al repaosului și al excesului alimentar. Sărbătoarea nu mai este un timp al sacrului, un timp al inefabilului, marcat de prezența tainică a divinității, ci mai degrabă un timp de relaxare, care se consumă sub semnul unor automatisme, formalisme și convenționalisme seci, pentru că omul societății moderne nu mai poate transfigura festiv și solemn un timp profan al unei zile oarecare în timpul sacru al unei sărbători.

Efectul acestui tip de abordare este plictisul și nepăsarea, chiar frica de sărbătoare: în zilele de sărbătoare oamenii merg la spa, citesc ziarele, merg în cluburi, dorm sau chefuiesc; se exhibă un hedonism care nici măcar nu se mai ascunde sub aparența unei oarecare raportări la sacru, pentru că zilele obișnuite se contopesc cu zilele festive, doar că în cele din urmă nu se merge la serviciu.

Sărbătoarea contemporană a devenit mai degrabă o "pază", în care omul modern doar mimează trăirea, joacă teatru doar pentru *a fi trendy*, pentru a se alinia timpurilor; nici sărbătoarea religioasă nu are mai multe șanse de reușită: "În spațiul public românesc, agresivitatea mediatică în raport cu tematica religioasă a crescut constant în ultimii ani. (...) O formă subtilă de secularizare o găsim în programul marilor lanțuri de magazine. Concret, un retailer are filialele deschise pe 25 decembrie, pe 1 ianuarie, dar şi a doua zi de Paşti. Nu doar că, între timp, duminica a devenit zi de cumpărături în România majoritar creştină, dar nici măcar sărbătorile de referință nu mai sunt suficient de „sugestive" pentru a încetini frenezia comercială. Problema nu este de orar. Dacă ne gândim că oferta se orientează după cerere, faptul că magazinele deschid duminica şi de sărbători arată că există nu puțini care le calcă pragul. La urma urmelor, fiecare este liber să își urmeze propriul program. Problema este de ritm. După câteva decenii de open fără limite, devenim o societate lipsită de repere în spațiu şi timp, ieşită din ciclul sărbătorilor şi al momentelor de odihnă interioară, incapabilă să trăiască pauza ca parte esențială a acțiunii, afundându-se iremediabil într-un cotidian continuu şi indistinct punctat de declarațiile live ale politicienilor, de breaking-news-urile care țin loc de istorie. Fără să ne dăm seama, consumând, ne consumăm"[11].

Dincolo de cele spuse deja, un efect nedorit la capitolul de exagerări vizibile este cel de "muzeificare" sau "înghețare" a tradițiilor: vrând să valorifice și "să se mândrească" excesiv cu specificul unei sărbători, localnicii o cataloghează, o clasează și o împietresc, obținând efectul invers celui dorit, banalizând elementul inovator sau identitar.

Mai mult, ultimele decenii au demonstrat că românii sunt extrem de inventivi la apariția și inventarea unor sărbători. Dacă reinventarea tradiției poate fi acceptată atunci când se înscrie în cadrele bunului simț și al observațiilor pertinente, ar trebui

Hora de Dragobete

Sursă foto: http://i0.wp.com/mesagerulneamt.ro/wp-content/uploads/2015/02/hora-dragobete.jpg

mai atent analizate apariția sărbătorilor locale, sărbătorilor satului, comunei sau orașului, după caz. Sindromul *zilelor urbei* și mania *festivalurilor locale* pare să fi cuprins întreaga țară, indiferent de anotimp sau localizare.

Credem că este vorba, în ultimă instanță, de legitimarea comunității prin sărbătoarea proprie: pe fondul unei mediatizări masive mai ales prin apelul la spațiul virtual și la rețelele de socializare, primim invitații la *sărbătoarea castanilor* (Baia Mare), *sărbătoarea clătitelor* (Prejmer, Brașov), *sărbătoarea căpșunelor* (Halmeu, Satu Mare), *festivalul berzelor* (Andrid, Satu Mare), *sărbătoarea lubeniței* (Văleni, Olt), *festivalul păstrăvului* (Ciocănești, Suceava), *sărbătoarea cepei* (Pericei, Sălaj).

Roger Caillois amintea că sărbătoarea este "vremea bucuriei"[12], o "actualizare a timpului dintâi al universului"[13]; așadar, sărbătoarea ar trebui să reînnoiască timpul degradat prin trecerea unui an întreg, dar acest lucru nu se mai întâmplă. Mai mult ca niciodată asistăm la desacralizarea timpului: nu mai există racordarea la sacru, ci sărbătoarea se ține atunci când există bani, sau, mai grav, în funcție de elemente conjuncturale: condițiile meteo, existența și distribuția fondurilor europene, venirea imigranților acasă, campania electorală.

Același Roger Caillois postula faptul că "sărbătoarea, reprezentând un astfel de paroxism al vieții și contrastând atât de violent cu grijile mărunte ale existenței cotidiene, va apărea individului drept o altă lume, în care el se simte susținut și transformat de forțe care-l depășesc"[14], dar nimic din toate aceste cadre festive nu mai sunt detectabile în sărbătoarea contemporană. Ne gândim, mai degrabă, la Paul Drogeanu, care atrăgea atenția asupra faptului că "simpla împodobire a realului nu face ea singură o sărbătoare"[15].

Subiectul va fi interesant de urmărit și în perioada următoare pentru că sesizăm, mai ales în mediile electronice, un curent de rezistență împotriva acestei sărbători; nu ne referim doar la atitudinea Bisericii Ortodoxe cu care am început acest studiu, ci și la apariția unor însemne grafice de interzicere a Valentine's Day sau de catalogare a acesteia drept *Stupid Cupid*. Altfel spus, apare *contra-sărbătoarea*, un soi de anti-Valentine's Day; după o prealabilă etapă a *pseudo-sărbătorii*, apare acum *anti-sărbătoarea*; de exemplu, sociologii vorbesc deja că, judecând după rata mare de divorțuri din ultimii ani, este limpede că semnificația *Sărbătorii dragoste*i a fost mult denaturată. La fel, apar tot felul de voci din societatea civilă care susțin că iubirea trebuie celebrată în fiecare zi iar cadourile trebuie oferite cu ocazia oricărui eveniment fericit, nu doar de Dragobete, Sfântul Valentin, Mărțișor sau 8 Martie.

Toate considerentele de mai sus aduc în prim plan o atitudine ezitantă față de sărbători, dincolo de disoluția vizibilă a sărbătorii tradiționale; totul pare a fi doar un caz particular al unei relaționări timide și nehotărîte atât cu tradiția, cât și cu modernitate occidentală. Nu ne rămâne decât să citâm un editorial scris – coincidență sau nu – de Andrei Pleșu, tocmai în ajunul Dragobetelui 2014: "Nu suntem nici destul de estici, nici destul de vestici. Avortați într-un loc care seamănă mai mult a dizlocare, bîntuiți de ispite contradictorii, indeciși la răscruce de drumuri, suntem într-o permanentă căutare a sinelui nostru real, a căii optime pentru lămurirea și exprimarea ființei noastre adevărate. Când avem de a face cu "excese" răsăritene, ne simțim apuseni. Când ni se propun rigori apusene, ne luăm, fuduli, libertăți răsăritene. Trăim, așadar, un permanent sindrom al neapartenenței. Suntem

neașezați. (...). Aplecați spre est, exaltăm "tradiția", strămoșescul, timpurile imemoriale, ortodoxia, dar, tentați de vest, căutăm și idolatrizăm "noul", aspirăm la sincronism, acomodare, modernizare galopantă. Risc inevitabil: "formele fără fond", pripeala împrumuturilor, abuzul adaptativ. Asta pe de o parte. De partea cealaltă: încăpățînare conservatoare, imobilitate, opacitate. (...). Fie ne dăm "apuseni", stîrnind revolta "fondului nostru nelatin" de care ne e nițeluș jenă, fie ne dăm pravoslavnici, stîrnim stupoarea vag nerăbdătoare a partenerilor noștri apuseni și creăm oarecari probleme de "integrare" europeană. Cînd nostalgici, cînd ambițioși, cînd pre-senili, cînd juvenili, adoptăm, țanțoși, straiele „nemțești", dar contemplăm, sentimental, șalvarii"[16].

O ultimă observație, asupra căreia vom reveni, pentru că necesită abordări mai ample: era internetului, a comunicării on line și a lumii virtuale create cibernetic înafara căreia nu prea mai avem șanse să supraviețuim, și-a lăsat amprenta nu doar asupra relațiilor interumane, care se desfășoară acum mai ales virtual, on line, pe rețele de socializare, ci, așa cum era de așteptat, și asupra raportării la sacru; glisările mentalitare dar și deprinderile cotidiene impuse de tehnologia mileniului trei au repercusiuni în social și cultural; vechea scrisoare sau felicitare (deseori standardizată) trimisă prin poștă cu ocazia sărbătorilor a fost înlocuită cu *e-mailul*, cu mesajul pe messenger, cu SMS-ul de pe telefonul mobil sau cu postarea pe facebook ori twitter; întâlnirile celor interesați de o relație amoroasă se desfășoară tot mai des prin intermediul site-urilor matrimoniale specializate, transformând căsătoriile tradiționale în căsătorii electronice, intermediate în mediul virtual al comunicării globale, un soi de *e - căsătorii*; ca o prelungire "firească" (?), sărbătoarea se performează în același mediu electronic: anunțurile despre sărbători se postează pe net, magazinele on line oferă cadourile cele mai potrivite, urările pot fi transmise electronic iar impresiile – la fel, construindu-se astfel o *e – sărbătoare* la care pot adera mulțimi de prieteni, din toate colțurile lumii. Sărbătoarea contemporană mai are, așadar, multe de dezvăluit.

Note:

1.http://www.antena3.ro/romania/biserica-ortodoxa-vrea-sa-interzica-ziua-indragostitilor-valentine-s-day-declarata-ziua-desfraului-282876.html
2. Ion Ghinoiu, Obiceiuri populare de peste an. Dicționar, editura Fundației Culturale Române, București, 1997, p. 65
3. Vasile Băncilă, *Duhul sărbătorii*, editura Anastasia, București, 1996
4. Paul P. Drogeanu, *Practica fericirii. Fragmente despre sărbătoresc*, editura Eminescu, București, 1985
5. Vasile Băncilă, *op. cit*., pag. 56
6. Vasile Băncilă, *op. cit*., pag..81
7. Nicu Gavriluță, *Imaginarul social al tranziției românești, Simboluri, fantasme, reprezentări*, editura Dacia, Cluj Napoca, 2001, p. 44
8. Marc Augé, *Non-Lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, Edition de Seuil, Paris, 2007
9. http://topub.unibuc.ro/%E2%80%9Edragobetele-se-sarbatoreste-la-televizor-iar-sf-valentin-la-mall-interviu-cu-narcisa-stiuca-etnolog/
10. pentru a ne raporta din nou la Vasile Băncilă
11. http://adevarul.ro/cultura/spiritualitate/secularizarea-ala-roumaine-1_5164423800f5182b859eff77/index.html, Radu Preda, *Secularizarea a la roumaine*, 9 aprilie 2013
12. Roger Caillois, *Omul și sacrul*, editura Nemira, București, 2006, p. 108
13. Roger Caillois, *op. cit*., p. 112
14. Roger Caillois, *Eseuri despre imaginație*, editura Univers, București, 1975, p. 206.
15. Paul P. Drogeanu, *op. cit.*, București, 1985, p. 127.
16. http://adevarul.ro/news/societate/amplasamentul-balcanic-1_54ea3e30448e03c0fde1bf36/index.html

Bibliography:

Augé, Marc, *Non-Lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, Edition de Seuil, Paris, 2007.

Băncilă, Vasile, *Duhul sărbătorii / Soul of the Celebration*, editura Anastasia, București, 1996.

Caillois, Roger, *Eseuri despre imaginație / Essays on Imagination*, editura Univers, București, 1975.

Caillois, Roger, *Omul și sacrul / Man and the sacredness* , editura Nemira, București, 2006.

Drogeanu, Paul P., *Practica fericirii. Fragmente despre sărbătoresc / Practice of happyness. Pieces of celebration*, editura Eminescu, București, 1985.

Gavriluță, Nicu, *Imaginarul social al tranziției românești, Simboluri, fantasme, reprezentări / Social imagination of the Romanian transition. Symbols, visions, representations*, editura Dacia, Cluj Napoca, 2001.

Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar / Dictionary: Traditional customs over the year*, editura Fundației Culturale Române, București, 1997.

http://www.antena3.ro/romania/biserica-ortodoxa-vrea-sa-interzica-ziua-indragostitilor-valentine-s-day-declarata-ziua-desfraului-282876.html

http://adevarul.ro/news/societate/amplasamentul-balcanic-1_54ea3e30448e03c0fde1bf36/index.html

http://topub.unibuc.ro/%E2%80%9Edragobetele-se-sarbatoreste-la-televizor-iar-sf-valentin-la-mall-interviu-cu-narcisa-stiuca-etnolog/

http://adevarul.ro/cultura/spiritualitate/secularizarea-ala-roumaine-1_5164423800f5182b859eff77/index.html,